

MANDELAND

Et undervisningsmateriale til samfundsfag på A- og B-niveau

Venstre: Åstrup IF's seniorhold træner håndbold. Midtfor: Landskab nær Estruplund. Højre: Lastvogsmekaniker fra Norddjurs.

Indhold

Lærervejledning.....	2
Introduktion.....	4
Livet i Mandeland - hvad siger forskningen?.....	8
Forslag til undervisningsforløb.....	13
Del 1: Uddannelse og køn.....	14
Del 2: De tilbageblevne mænd.....	17
Del 3: Socialisering og maskulinitetsidealer.....	21

Truck, Allingåbro.

Lærervejledning

MANDELAND er et undervisningsmateriale, der ser på forholdene for mænd, der bor i Danmarks yderliggende egne. Områder som kvinder i højere grad end mænd forlader for at videreudanne sig i byerne, hvilket ofte medfører et overskud af mænd, som har svært ved at finde kærligheden og stifte familie i yderområderne. Det skaber grobunden for det, der i forskningen er blevet kaldt de 'tilbageblevne mænd'.

Materialet er udformet som seks film, der tager udgangspunkt i interviews med mænd i den kommune i landet, Norddjurs, hvor der relativt set bor færrest kvinder i alderen 18-40 år. Det er samtidig også den kommune, hvor flest kvinder i forhold til mænd er fraflyttet i perioden 2011-2017. Denne kommune er dog langt fra ene om at repræsentere tendensen med fraflyttende kvinder og tilbageblevne mænd.

Materialet søger altså med fokus på Norddjurs at sætte den meget omtalte 'udkantsproblematik' ind i et køns- og ligestillingsperspektiv – og derved også at bruge en aktuel samfundsdiskussion til at sætte spot på manderoller og maskulinitetsidealer. Endelig forsøger MANDELAND at tilføre levende fortællinger til en land-by-problematik, der ellers ofte er præget af upersonlige data om affolkning og jobflugt.

Filmene giver mulighed for at undersøge og diskutere spørgsmål som: Hvordan opfatter mænd i danske yderområder deres chancer i tilværelsen? Hvordan oplever de deres mulighed for at finde kærligheden og stifte familie? Hvordan opfatter de manderollerne? Og opleves det egentlig som et problem, at mændene er i overtal?

MANDELAND er især rettet imod undervisningsforløb i samfundsfag på A- og B-niveau, og kan bruges til at dække kernestofpunktet ligestilling mellem kønnene, der optræder i læreplanerne. Men materialet kan også anvendes som led i tværfaglige forløb med f.eks. dansk op til eksempelvis SRP.

De samfundsprocesser, vi i disse år omtaler som 'udkantsproblematikken', bruges altså som løftestang til at give eleverne et fundament til at forstå og diskutere spørgsmål om ligestilling, det kønsopdelte arbejdsmarked og uddannelsesvalg, social differentiering og ulighed, identitetsdannelse, socialisering, maskulinitetsidealer, geografisk stigma samt bosætningsmønstre.

Materialet består af et undervisningsforløb i tre dele: **1) Uddannelse og køn, 2) Et kønsopdelt arbejdsmarked og 3) Kønsocialisering og maskulinitetsidealer**. Hver del er forsynet med en kort indledende tekst, der giver et overblik over centrale faglige begreber, samt konkrete forslag til hvordan de enkelte lektioner kan udformes med øvelser og arbejdsspørgsmål. Derudover indgår henvisninger til relevante hjemmesider og supplerende litteratur, der kan styrke undervisningen.

Materialets tre dele kan bruges i forlængelse af hinanden, men kan også hver for sig stå alene. Introduktionen giver eleverne en indføring i problemfeltet og

kan anvendes i begyndelsen af undervisningsforløbet.

Samlet set giver materialet mulighed for at dække følgende faglige mål:

- Anvende og kombinere viden og kundskaber fra fagets discipliner til at undersøge aktuelle samfundsmæssige problemstillinger i Danmark, og diskutere foreliggende og egne løsninger herpå.
- Anvende viden, begreber og faglige sammenhænge fra kernestoffet samt enkle teorier til at forklare og diskutere samfundsmæssige problemstillinger.
- Undersøge og dokumentere et politikområde.
- Sammenligne og forklare sociale og kulturelle mønstre.
- Påvise faglige sammenhænge og udviklingstendenser ved hjælp af tabeller, diagrammer, og enkle modeller samt egne beregninger med brug af digitale hjælpemidler.

Materialets målgruppe er stx-lærere på A- og B-niveau i samfundsfag, som savner et opdateret og anderledes forløb om ligestilling – og ikke mindst et forløb, der fokuserer på ligestilling og kønsroller, som de opleves af mænd.

Undervisningsmaterialet er produceret af antropologistuderende Helene Arkil, fotojournalist Tor Birk Trads og Journalistbureauet TANK. Alle fotos er taget på Norddjurs.

Lærervejledningen er udarbejdet i samarbejde med Anna Storr-Hansen, gymnasielærer samt medforfatter til grundbogen 'Køn og ligestilling – i samfundsfagligt perspektiv' (Forlaget Columbus 2017).

Materialet er udarbejdet med støtte fra *Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestillings* udlodningsmidler.

Introduktion

Vi kender billederne af krakelerede husfacader, der er prydet med salgsskilte. Vi har måske set DR2's *Udkantsmæglerne*, hvor der køres markræs på en bilkirkegård, og hvor huse er svære at sælge. Eller TV2's *På røven i Nakskov*, hvor en førtidspensioneret sømand brænder sprit af for at få varmen i sit hus, hvor der ikke længere er strøm. Fra doku-serier er vi blevet fortalt om mennesker, der lever med trusler om tvangsauktioner og tvangsfjernelser. Om byer, hvis tomme gågader vidner om butiksdød.

Vi kender historierne om de kriseramte lokalsamfund, der kæmper med at holde liv i lukningstruede skoler og biblioteker. Vi ved, at jobflugt og en svag tilknytning til uddannelsessektoren især er geografisk bestemt til Danmarks yderliggende egne. Og at det for visse yderområder betyder, at lokalsamfundene affolkes, hvilket yderligere kan aflæses i faldende børne- og befolkningstal og et lokalliv, der sygner hen.

Vi genkender det alt sammen som en såkaldt 'udkantsproblematik', og det diskuteres over hele Skandinavien. Men vi taler sjældent om det som et spørgsmål om ligestilling, om kønnenes forhold til hinanden. Det er egentlig taget mærkeligt. For disse områder er ofte også her, hvor især kvinder flytter væk fra

Forladt hus langs Grenåvej.

for at studere. Det medfører typisk et overtal af mænd, som har svært ved at finde kærligheden og stifte familie i yderområderne. Det skaber grobunden for det, som forskere har omtalt med begreber som de 'tilbageblevne mænd', 'kvindeunderskud' eller 'kvindeflugt'.

Ufaglærte mænd er oftere singler

De tilbageblevne mænd er ofte ufaglærte. Hvor cirka 43 procent af de ufaglærte mænd i alderen 30-49 år er singler, lever kun 22-24 procent af mænd med videregående uddannelser alene. Andelen af singler blandt ufaglærte mænd er steget med 10 procentpoint siden 1990, og disse skal i høj grad findes i landets yderområder, som direktør Lars Andersen i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd forklarer i Jyllands-Posten: "I virkelighedens verden er singlerne mænd uden uddannelse, og de bor i udkantsområderne."

Venstre: Busstoppested i Holbæk. I midten: Skiltmager hviler efter dagens opgave på Auning hovedgade. Højre: Crossfit i Grenaa.

Disse mænds udfordringer bliver kun større i kraft af, at traditionelle mandeerhverv i yderområderne bliver færre. Desuden er det i yderområderne, at mænds og kvinders forskellige adgang til og brug af sundheds- og uddannelsesvæsenet er mest tydeligt.

Det hele bliver ikke nemmere for mændene af, at ledighed og uddannelsesgrad kan påvirke ens chancer med kærligheden, påpeger Kenneth Reinicke, lektor og kønsforsker på RUC: "Hvis man ikke er i stand til at tage en uddannelse eller finde et arbejde, falder ens værdi på kærlighedsmarkedet specielt for mænd, idet kvinder oftere end mænd ønsker partnere med uddannelse og succes på arbejdsmarkedet. Det samme gør sig ikke gældende omvendt og kan afstedkomme en social deroute for mænd."

Arbejdsløse mænd fra et yderområde har derfor størst risiko for at bevæge sig mod bunden af samfundet, viser statistikkerne. Hvor forskellen på kvinders og mænds levetid for 100 år siden blot var et år, er forskellen i dag fire år. Og for mænd som

gruppe er forskellen mellem de mænd, der lever længst og dem, der lever kortest, 10 år. Det er en fordobling på 25 år, og de mænd, der lever kortest, bor ofte i landets yderområder. Måske hører vi nok om disse mænd i medierne og i litteraturen, men sjældent giver nogen sig tid til at stille dem spørgsmålet ”hvordan er det at være mand?”

Kvinderne flytter, mændene bliver

Debatten om ligestilling får i disse år i stigende grad flere til at stille skarpt på yderområderne. I 2015, under Danmarks formandskab for Nordisk Ministerråd, formulerede de nordiske lande et ligestillingsprogram, hvor det for alvor blev slået fast, at en af de vigtigste ligestillingsmæssige hovedprioriteter er at begrænse affolkningen af Nordens yderområder. Her nåede man blandt andet frem til, at det er vigtigt at bryde med det kønsopdelte uddannelsesvalg.

I rapporten *Køn, uddannelse og befolkningsstrømme* udgivet af Nordisk Ministerråd i 2016 så en række samfundsforskere på baggrunden for, at kvinder i højere grad end mænd flytter til byerne for at videreudanne sig, mens drengene oftere enten bliver og tager en håndværksfaglig uddannelse eller flytter tilbage til yderområderne efter endt uddannelse.

“Litteraturen viser, at unge – og især kvinderne – i Nordens yderområder træffer deres valg på baggrund af meget forskellige vilkår, fordi de ofte enten er decideret tvunget til og/eller føler et stort pres for at forlade deres lokalsamfund. Den

En tømrer renoverer tårnet på Fausing Kirke.

afdækkede litteratur understreger samtidig, at unge af begge køn forlader deres hjemstavn i yderområderne, ikke kun fordi de ønsker at se og opleve verden eller fordi dét at flytte er et naturligt led i at blive voksen, men også fordi det føles umuligt for dem at blive enten pga. manglende uddannelses- og jobmuligheder, eller fordi de finder lokalsamfundene i yderområderne begrænsende eller klaustrofobiske.”

Norddjurs er Mandeland

En af de kommuner, der oplever denne fraflytning af kvinder er Norddjurs. I midten af landet, ud til Kattegats bølger og midt i Djurslands storslåede natur, ligger denne kommune, som ifølge statens kategorier for yder-, land-, mellem- og bykommuner er en yderkommune. Dette midtjyske distrikt har traditionelt været en socialdemokratisk ledet kommune med mange arbejdspladser i industrien, som hovedsageligt har beskæftiget mænd.

I dag har kommunen forsøgt sig med at omskole og videreudanne dem, der er blevet afskediget i takt med, at industrien er flyttet til andre lande. Men det har ikke mindsket fraflytningen af kvinder. I dag er Norddjurs den kommune i landet – hvis man fraholder øsamfund og små kommuner med under 2.000 indbyggere – med den laveste andel af kvinder i forhold til mænd i alderen 18-40 år, hvor jagten efter kærligheden for mange er særligt aktuel.

Norddjurs er også den kommune i landet, hvor flest kvinder procentuelt set har pakket flyttekasserne i perioden fra 2011 til i dag. I dag er forholdet i Norddjurs fire kvinder til fem mænd; på diskoteket, på gågaden, i supermarkedet, på Tinder, i bowlingcentret.

At mændene i stigende grad er i overtal er langt fra unikt for Norddjurs. Mandeland findes mange steder i Danmark – og i stigende grad. Mandeland refererer ikke til noget specifikt sted, men betegner de områder, der langsomt udtynnes for kvinder. I dette materiale har vi blot udvalgt én kommune, som endte med at være Norddjurs, for at stille spørgsmålet ”hvordan er det at være mand i Mandeland?”.

Venstre: Ekspedient i Olrik herretøjsbutik i Grenaa. I midten: Rygepause, boligkvarter, Grenaa. Højre: Vindmølle nær Hollandsbjerg.

Livet i Mandeland – hvad siger forskningen?

“ Jeg tror, mange mænd har en interesse i sig selv som køn, men at de ikke kan identificere sig med den måde, mænd bliver fremstillet i debatten. Fordi den traditionelle måde at fokusere på mænd på er, at de er et problem (...)”

Claus D. Hansen, lektor, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet. Fra artiklen: 'Nyt center skal afmontere stereotype maskulinitets-ideal', Marianne Lentz, KVINFOs Webmagasin (2016).

Håndboldtræning i Åstruphallen tirsdag aften.

“

(...) en svag tilknytning til arbejdsmarkedet og et lavt uddannelsesniveau ikke nødvendigvis vurderes som et problem for de unge mænd i yderområderne, som har en arbejderklassebaggrund. Her er det blevet fremhævet, at disse unge mænd selv ofte vurderer, at de er bedre stillede ved netop at blive fremfor at flytte; fordi den kultur de kan lide, og de privileger som de har som mænd i lokalområdet, ikke har samme gyldighed udenfor yderområderne.”

Fra rapporten 'Køn, uddannelse og befolkningsstrømme', Nordisk Ministerråd (2016).

“

Det kan sagtens være, at der er en forholdsvis stor sammenhængskraft i udkantsområderne gennem nogle aktiviteter, som vi ikke er opmærksomme på, men som mændene har derude. Og det kan også være, at der er tale om et positivt tilvalg for mange af de her mænd; at de rent faktisk er godt tilfredse med deres liv på landet.”

Claus D. Hansen, lektor, Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet. Fra artiklen: 'Nyt center skal afmontere stereotype maskulinitets-idealer', Marianne Lentz, KVINFOs Webmagasin (2016).

Venstre: Crossfit i Grenaa. I midten: Auning. Højre: Frisør pudser vinduet til sin butik i Grenaa.

“

(...) Hvis man skal sætte det på spidsen, kan man sige, at kvinderne kan og vil, mens mændene ingenting kan og ingenting vil. De er afhængige af det miljø, de kommer fra, og den påvirkning de har fået. Kvinderne har også netværk, men de er mobile, mens drengegruppen ofte stadig vil være de samme rødder med de samme interesser.”

Rasmus Ole Rasmussen, seniorforsker ved NORDREGIO, under Nordisk Ministerråd. Fra artiklen: 'Mangel på unge kvinder breder sig til større byer', Rasmus Giese Jakobsen, Momentum (2016).

Solnedgang i Trustrup.

“

(...)Kvinder siger, at de samlet set, som gruppe, ikke sidder på magten. Det er åbenlyst rigtigt. Se på parlamenter, virksomheder, universitetsbestyrelser verden over – som gruppe sidder kvinderne ikke på magten. Derudover føler den enkelte kvinde sig som regel heller ikke magtfuld. Feminismen har forsøgt at forholde sig til de to sager: at rette op på kvinders kollektive uligestilling og at give den enkelte kvinde en følelse af handlekraft og valgfrihed i sit eget liv. Hvis vi så laver parallellen til mænd, så begynder vi med at konstatere, at mænd som gruppe sidder på magten. Ja, det gør de, helt åbenlyst. Derfor må den enkelte mand også føle sig magtfuld. Forkert! Det er dér, mange mænd står af. De fleste føler sig ikke spor magtfulde (...) De sagde: 'Hvad snakker du om? Jeg har ingen magt! Min kone hundser rundt med mig, mine børn hundser rundt med mig, min chef hundser rundt med mig. Jeg er fuldstændig magtesløs.' Det gik op for mig, at der for kvinder er en symmetri mellem kollektiv magtesløshed og følelsen af individuel magtesløshed. For mænd er det asymmetrisk.”

Michael Kimmel, professor i sociologi, Stony Brook University. Fra artiklen: 'Mænd føler sig også magtesløse, forskellen er, at de føler sig berettigede til magten', Anders Haahr Rasmussen, Information (2014).

“ Nye undersøgelser viser, at de fleste af dem, der bor på landet, ikke længere er landmennesker, men bymennesker, og det skaber nogle nye spændinger. Det betyder, at det er byens værdier, der gælder på landet. Landdistrikternes værdier er slut. Hovedsagen er, at landdistrikterne har tabt på alle niveauer, mest af alt fordi det hverken er et socialt eller økonomisk bæredygtigt område at leve i, og personligt mener jeg, at det omfattende statstilskud, der bliver givet, er en meget usund måde at tænke på. Hvorfor skal skatteborgerne betale for at holde sådan et frilandsmuseum i gang? Folk må bo, hvor de vil, men de må også acceptere konsekvenserne af det (...) Jeg tror, vejen frem er byens forestilling om landet. Slut fred med bymenneskerne og få så skabt et økologisk land, hvor der er grønt og blåt, som bymenneskerne kan lide at besøge og kigge på. Landbefolkningen må indse, at de har tabt.”

Sociolog Henrik Dahl og siden 2015 medlem af Folketinget for Liberal Alliance. Fra artiklen: 'En ny bevægelse kommer marcherende', Lasse Lavrsen, Information (2010).

“ Land og by er ikke nat og dag, men der er forskelle. Vi skal passe på ikke at ville gøre det hele til en stor grå masse. Forskellene er det, der gør land og by stærke. Der er tale om to forskellige størrelser med hver deres berettigelse. De kan bidrage med hver deres ting (...) Det, jeg oplever i København, er en utrolig puls hele tiden. Det sker ikke engang i Aarhus, der er helt død, hvis du tager derind om søndagen. Det kræver mere af én på landet. Man skal finde pulsen i noget andet. Med risiko for at lyde hellig, kan det jo være landskabet. Det finder man i hvert fald her. Når jeg stikker hovedet ud ad vinduet, foregår der hele tiden noget omkring mig, de skiftende årstider og så videre. Det mærker man selvfølgelig ekstra stærkt som bonde. Min 84-årige nabo er landmand, og som han siger: Hvis man mangler spænding, er det bare at kigge op i himlen. Der har man som bondemand al den spænding, man kunne ønske sig.”

Frank 'Bonderøven' Erichsen, tv-vært og indbygger i Norddjurs. Fra artiklen: 'Bonderøven flytter aldrig til byen: "Der er spænding nok i at se på himlen"', Karl Kühlmann Selliken, Berlingske (2015).

Venstre: Landskab nær Estruplund. Højre: En taglæggers hænder.

“ Hvis man ikke er i stand til at tage en uddannelse eller finde et arbejde, falder ens værdi på kærlighedsmarkedet specielt for mænd, idet kvinder oftere end mænd ønsker partnere med uddannelse og succes på arbejdsmarkedet. Det samme gør sig ikke gældende omvendt og kan afstedkomme en social deroute for mænd.”

Kenneth Reinicke, lektor og kønsforsker på RUC. Fra artiklen: 'Danskerne flygter fra landbyerne – især kvinderne tager benene på nakken', Esther Margrethe Lynard, TV2 (2017).

“ Mange kvinder flytter mod byerne for at studere, men efterfølgende er det svært for dem at vende tilbage til lokalområderne, fordi jobmulighederne ikke matcher deres kvalifikationer (...) Vi ser også, at lokale kønsnormer kan være medvirkende til, at de unge kvinder ønsker at flytte til byerne, som de opfatter som mere moderne og ligestillede. Samtidig handler kvindernes valg også om, at de opsøger et bredere udbud af sociale og kulturelle tilbud”

Stine Thidemann Faber, lektor på Aalborg Universitet. Fra artiklen: 'Mangel på unge kvinder breder sig til større byer', Rasmus Giese Jakobsen, Momentum (2016).

Øverst tv: Allingåbro. Øverst th: Ekspedient i herretøjsbutik, Grenaa. Nederst tv: kro i Auning. Nederst th: Drammelstrup.

Forslag til undervisningsforløb

Del 1: Uddannelse og køn - *'Man bliver ikke tyk af at studere'*

Danske unges valg og fravalg af uddannelse er blandt andet bestemt af køn. Denne del vil behandle temaerne kønsbestemt uddannelsesvalg og geografisk ulighed i uddannelse og begreberne social reproduktion, habitus og symbolsk vold samt 'taberdrenge'.

Del 2: De tilbageblevne mænd - *'Byer kommer og går, landsbyer kommer og går endnu hurtigere'*

Affolkning af yderområderne hænger ofte sammen med et kønsopdelt arbejdsmarked. Denne del vil behandle temaet demografisk udvikling i yderområderne og det kønsopdelte arbejdsmarked, herunder horisontal kønsarbejdsdeling, crossovers, produktivt og reproduktivt arbejde, stigmatisering og negativ diskurs.

Del 3: Socialisering og maskulinitetsidealer - *'Du skal have en facade, der kan holde til noget'*

Ideer om køn og maskulinitet har betydning for unges tilværelse i yderområderne. Denne del vil behandle kønsforskelle og kønssocialisering, stiafhængighed, køn som social konstruktion og som biologisk forudbestemt, maskulinitetsidealer og hegemonisk maskulinitet.

Del 1: Uddannelse og køn

‘Man bliver ikke tyk af at studere’

Danske unges valg og fravalg af uddannelse er blandt andet bestemt af køn. Denne del vil behandle temæ-
rne kønsbestemt uddannelsesvalg og geografisk ulighed i uddannelse og begreberne social reproduktion,
habitus og symbolsk vold samt ‘taberdrenge’.

Lektion 1

Formål med lektionen

- Undersøge statistisk materiale om kønsbestemt uddannelsesvalg og piger/drenge's forskellige tilgang til uddannelse og forklare det vha. Pierre Bourdieus begreber.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Statistik om piger og drenge's uddannelsesvalg og -niveau.
- Social reproduktion, habitus og symbolsk vold (Bourdieu).

Forslag til opgaver

- Se filmen *Forskeren svarer I* og besvar/diskutér følgende spørgsmål:
 - Hvad siger Rasmus Ole Rasmussen om drenge og uddannelse?
- Læs s. 30-35 i *Køn og ligestilling* (Forlaget Columbus, 2017), og undersøg tabeller og figurer.
- Formulér derefter forklarende hypoteser om køn og uddannelse på baggrund af filmen og det læste. Bourdieus begreber skal indgå i hypoteserne.
- Fremlæggelse af forklarende hypoteser i grupper.

Materiale

- Film: *Forskeren svarer I*. Se den på [dette link](#).
- Litteratur: *Køn og ligestilling*, s. 30-35.

Lektion 2

Formål med lektionen

- Diskutere hvordan unge mænd i yderområder opfatter egne valg og sætte det i relation til forskeres forklaringer.
- Fremsøge materiale på Infomedia.
- Argumentere på et fagligt grundlag for egne synspunkter.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Geografisk ulighed i uddannelse.
- Forklaringer på mænds forskellige bosætningsmotiver.
- Begrebet 'taberdrenge'.

Forslag til opgaver

- Se filmen *Livet i Mandeland* og besvar/diskutér følgende spørgsmål:
 - Hvad fortæller de unge mænd om uddannelse? I filmen siger en af de medvirkende: 'man bliver ikke tyk af at studere'. Hvilket syn på uddannelse repræsenterer udsagnet? I hvor høj grad er det nødvendigt at tage en lang uddannelse i dag?
 - Hvad fortæller de unge mænd om livet i Grenaa – og hvorfor er de blevet boende dér?
- Kig på Danmarkskortet og undersøg andelen af højtuddannede i Norddjurs kommune.
- Læs de tre citater på side 9 om hvorfor mænd oftere bliver i yderområder og sammenlign dem med hvad de unge mænd i filmen siger - hvilket citat forklarer bedst de unge mænds udsagn?
- Opsummer hovedpointerne i artiklen "Taberdrengene' er en myte' samt citatet af Claus D. Hansen på side 8. Gå derefter på Infomedia og find en artikel om mænd/drenge og uddannelse. Overvej nøje søgeord og søgekriterier.
- Diskutér ud fra jeres selvfundne artikel, om I er enige med Claus D. Hansen i, at mænd fremstilles som et problem i den offentlige debat. Hvad kan konsekvenserne i så fald blive?

Materiale

- Film: *Livet i Mandeland*. Se den på [dette link](#).
- Danmarkskort over den procentvise andel af højtuddannede i kommunerne. Fra artiklen: 'En lang uddannelse er for folk i store byer og især nord for københavn', Klaus Dohm, 15. april 2017, Jyllands-Posten.
- Citat fra rapporten 'Køn, uddannelse og befolkningsstrømme' samt citater af Claus D. Hansen og Rasmus Ole Rasmussen på side 9.
- Artikel: "Taberdrengene' er en myte", 14. september 2015, Marie Dissing Sandahl, www.uddannelsesforbundet.dk
- Citat af Claus D. Hansen på side 8.

Lektion 3

Formål med lektionen

- Undersøge hvilke områder mænd klarer sig hhv. godt og dårligt i samfundet.
- Udforme problemformuleringer og underspørgsmål.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Mænd og privilegier.
- Statistik om forskelle og ligheder i kvinder og mænds livssituation .

Forslag til opgaver

- Opsummér artiklen 'Manden har mere brug for kvinden...' og udpeg hvor Svend Aage Madsen mener, mænd som gruppe har størst problemer.
- Find ud af hvor mænd i gennemsnit klarer sig bedre end kvinder. Hvilke parametre, som I vil undersøge, vælger I selv. Anvend materiale fra Danmarks Statistik.
- Diskutér om mænd har magt i samfundet ud fra citatet af maskulinitetsforskeren Michael Kimmel på side 10.
- Udarbejd en problemformulering og underspørgsmål på baggrund af Berlingske-artiklen, Michael Kimmel-citatet og jeres egen undersøgelse. Fremlæggelse af problemformuleringen i grupper.

Materiale

- Artikel: 'Manden har mere brug for kvinden, end kvinden har for manden', Rasmus Karkov, Berlingske, 3. juli, 2017.
- Danmarks Statistik - hjemmesider:
 - <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/levevilkkaar/ligestilling/ligestillingswebsite>
 - <https://www.statistikbanken.dk>
- Citat af Michael Kimmel på side 10.

Del 2: De tilbageblevne mænd

‘Byer kommer og går, landsbyer kommer og går endnu hurtigere’

Affolkning af yderområderne hænger ofte sammen med et kønsopdelt arbejdsmarked. Denne del vil behandle temaerne demografisk udvikling i yderområderne og det kønsopdelte arbejdsmarked, herunder horisontal kønsarbejdsdeling, crossovers, produktivt og reproduktivt arbejde, stigmatisering og negativ diskurs.

Lektion 1

Formål med lektionen

- Undersøge den geografiske kønsfordeling i Danmark.
- Udforme egne hypoteser og diskutere de forskellige forklaringer.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Demografisk udvikling i yderområderne.

Forslag til opgaver

- Undersøg på baggrund af regnearket [Demografi og køn 2008-17](#) hvilke fem danske kommuner, der har den hhv. laveste og højeste andel af kvinder.
- Beregn hvilke kommuner, der har oplevet størst procentvise fald samt forøgelse i andelen af kvinder i perioden 2008-2017. Beregn udviklingen både i absolutte tal og i procent.
- Undersøg relevante nøgletal for de kommuner med hhv. laveste og højeste andel af kvinder på sitet Hvordan går det i din kommune?
- Udform hypoteser om årsagerne til kønnes forskellige bosætningsmønstre på baggrund af jeres beregninger og undersøgelse af nøgletallene.
- Opsummér hovedpointerne i debatindlægget 'Kære provindsdarker, vi københavnere har besøgt provinsen, men vi valgte København' og diskutér, om forfatterens pointer kan bidrage til at forklare jeres konklusioner fra datamaterialet.

Materiale

- Regnearket [Demografi og køn 2008-17](#), der viser andelen af kvinder baseret på data fra DST.
- Temasite: 'Hvordan går det i din kommune?' TV2/Bisnode: <http://nyheder.tv2.dk/samfund/2017-10-25-hvordan-klarer-din-kommune-sig-bliv-klogere-her?komid=K%C3%B8benhavn>
- Debatindlæg: 'Kære provindsdarker, vi københavnere har besøgt provinsen, men vi valgte København', Siddik Lausten, 2. november 2017, www.politiken.dk

Lektion 2

Formål med lektionen

- Undersøge den horisontale kønsopdeling af arbejdsmarkedet vha. statistisk materiale samt identificere hhv. kvinde- og mandefag.
- Diskutere årsager til og konsekvenserne af denne opdeling.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Det kønsopdelte arbejdsmarked, horisontal kønsarbejdsdeling, crossovers.

Forslag til opgaver

- Se filmen *Et arbejdsmarked for mænd* og diskutér følgende spørgsmål:
 - Hvordan begrundes borgmesteren fra Norddjurs Kommune, at flere kvinder end mænd vælger at flytte?
 - Hvad mener borgmesteren med, at yderområderne stemples?
 - Hvad gør kommunen for at holde på unge kvinder?
- Læs uddrag af rapporten *Hvidbog - Et Danmark i balance*, s. 29-33 og undersøg, hvilken betydning centraliseringen af sygehusene fik for arbejdsmarkedet i Grenaa.
- Læs s. 139-146 i *Køn og ligestilling*.
 - Undersøg omfanget af den horisontale kønsopdeling af arbejdsmarkedet i Danmark.
 - Hvad er de historiske forklaringer på den stærke horisontale kønsopdeling af arbejdsmarkedet? Inddrag begreberne produktivt og reproduktivt arbejde.
 - Diskutér hvilke udfordringer, der er, for dem, der arbejder på tværs af de traditionelle køns-skel, de såkaldte crossovers? Se s. 140-145, herunder også den blå boks på s. 142.

Materiale

- Film: *Et arbejdsmarked for mænd*. Se den på [dette link](#).
- Litteratur: *Køn og ligestilling*, s. 139-146 (afsnittet 'Det kønsopdelte arbejdsmarked').
- Rapport: 'Hvidbog: Et Danmark i balance er et rigere Danmark', s. 29-33, Danmark på Vippen, 2015 (downloades fra hjemmesiden www.danmarkpaavippen.dk).

Lektion 3

Formål med lektionen

- Bruge begreberne stigmatisering og diskurs i forbindelse med yderområder og køn.
- Diskutere mulige konsekvenser af at omtale yderområderne som et problem.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Stigmatisering af yderområder.
- Negativ diskurs om 'den rådne banan' samt om 'tilbageblevne mænd'.

Forslag til opgaver

- Se filmen *Forskeren svarer II* og diskutér spørgsmålene i klassen:
 - Hvad siger Rasmus Ole Rasmussen om drenge og piger i yderområder?
 - Hvordan omtaler Rasmus Ole Rasmussen de mænd, der bliver tilbage i yderområderne?
 - Vurdér hvorvidt hans udtalelser kan bidrage til den stempling af yderområderne, som borgmesteren taler om.
 - Mener Rasmus Ole Rasmussen, at man bør fastholde befolkningen i yderområderne?
- Klassegennemgang af begreberne stigmatisering og diskurs.
- Læs afsnittet 'Yderområdernes stigma påvirker de unge af begge køn' i rapporten og diskutér, hvordan Henrik Dahl og Frank 'Bonderøven' Erichsen på side 11 hver især fremstiller landdistrikterne.
- Diskutér artiklen 'Drop den rådne banan' og find derefter politiske udtalelser om yderområderne. Undersøg om en stigmatisering eller en negativ diskurs kommer til udtryk her.

Materiale

- Film: *Forskeren svarer II*. Se den på [dette link](#).
- Rapporten: *Køn, uddannelse og befolkningsstrømme*, afsnittet 'Yderområdernes stigma påvirker de unge af begge køn', s. 44-46, 2016, Norden.
- Citat af Henrik Dahl og af Frank 'Bonderøven' Erichsen på side 11.
- Artikel: 'Drop den rådne banan', Andreas Karker, 2. juli 2017, BT.

Lektion 4

Formål med lektionen

- At diskutere foreliggende og egne løsningsforslag på problemer med skæv kønsfordeling og affolkning af yderområderne.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Politiske løsningsforslag.

Forslag til opgaver

- Gruppearbejde hvor eleverne søger information om følgende cases og på baggrund heraf udarbejder politiske løsningsforslag:
 - Udflytning af offentlige arbejdspladser
 - Særlig økonomisk støtte til landdistrikterne
 - Erhvervs politik – tiltrække særlige erhverv til landdistrikterne
- Undersøg hvad de forskellige politiske partier mener om udvikling af yderområderne og hvordan de enkelte partier begrundet deres holdninger. Anvend partiernes hjemmesider samt selvfundne artikler.
- Opsummér pointerne i artiklen Forsker: Udkantsdanmark kan blive tvunget til at overveje fremtid som naturreservat og diskutér, hvorvidt yderområderne skal omdannes til naturparker.
- Fælles case om uddannelsespolitik: Læs artiklerne 'En lang uddannelse er for folk i de store byer og især nord for København', 'Unge kvinder forlader provinsen, mænd bliver tilbage' samt 'Debat: Flere uddannelser i yderområderne' og diskutér, hvorvidt det giver mening at flytte uddannelser til yderområderne.

Materiale

- Artikel: 'Forsker: Udkantsdanmark kan blive tvunget til at overveje fremtid som naturreservat', Michael Bræmer, 2. juni 2016, Ugebrevet A4.
- Artikel: 'En lang uddannelse er for folk i store byer og især nord for København', Klaus Dohm, 15. april 2017, Jyllands-Posten.
- Artikel: 'Unge kvinder forlader provinsen, mænd bliver tilbage', Ivan Mynster, 27. januar 2016, Ugebrevet A4.
- Læserbrev fra Mette Hjerminde Dencker, MF, landdistrikts- og ørdfører (DF): 'Debat: Flere uddannelser i yderområderne', 23. august 2017, Lokalavisen Norddjurs.

Del 3: Socialisering og maskulinitetsidealer

‘Du skal have en facade, der kan holde til noget’

Ideer om køn og maskulinitet har betydning for unges tilværelse i yderområderne. Denne del vil behandle kønsforskelle og kønssocialisering, stiafhængighed, køn som social konstruktion og som biologisk forudbestemt, maskulinitetsidealer og hegemonisk maskulinitet.

Lektion 1

Formål med lektionen

- Anvende sociologiske begreber til at forklare kønsforskelle.
- Diskutere kønssocialiseringens negative og positive konsekvenser.
- Diskutere hvorvidt det er daginstitutionernes opgave at udfordre kønssocialiseringen.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Kønssocialisering og normkritisk pædagogik.

Forslag til opgaver

- Begrebsgennemgang med begreber fra *Køn og ligestilling*, s. 25-30 via CL-øvelse (quiz og byt, svar bazar el.lign.).
- Se filmen *Forskeren svarer III* og diskutér spørgsmålene i klassen:
 - Hvad mener Rasmus Ole Rasmussen med stiafhængighed?
 - Hvordan opdrages piger og drenge forskelligt, ifølge Rasmus Ole Rasmussen?
 - I hvor høj grad oplever I, at drenge opdrages til at følge i faders fodspor, mens piger får mere frihed?
- Diskussion i grupper: Ifølge Rasmus Ole Rasmussen, har kønssocialiseringen nogle negative konsekvenser for drenge. Kan I komme på eksempler på, at kønssocialisering også kan indebære nogle fordele for drenge?
- Skriftlig øvelse: Sammenlign synspunkterne om kønsneutral pædagogik på s. 29 i *Køn og ligestilling*. Fokusér på hvordan de tre debattører opfatter kønssocialisering.

Materiale

- Litteratur: *Køn og ligestilling*, s. 25-30 (afsnittet Socialisering ude og hjemme).
- Film: *Forskeren svarer III*. Se den på [dette link](#).

Lektion 2

Formål med lektionen

- Diskutere om kønsforskelle skyldes biologiske eller sociale faktorer.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Køn som social konstruktion eller biologisk betinget.

Forslag til opgaver

- Begrebsafklaring: Køn som social konstruktion og biologisk determinisme.
- Gennemgå artiklen 'Det ved vi (ikke) om kønsforskelle i hjernen' med sidemakkeren og udfyld skemaet ved at oplyste de kønsforskelle og (manglende) biologiske forklaringer som nævnes:

Kønsforskel	Forklaring, herunder hvorfor kønsforskellen evt. er svær at forklare

- Se klippet fra Deadline med Lone Frank og Nazila Kivi.
- Klassediskussion ud fra følgende spørgsmål:
 - Er køn en social konstruktion eller biologisk betinget?
 - Hvorfor er det interessant at diskutere, om kønsforskelle i adfærd er biologisk betinget, når det er så svært at afgøre?
 - Hvad er fordele og ulemper ved at fremhæve biologiske årsagsforklaringer på kønsforskelle?

Materiale

- Litteratur: *Køn og ligestilling*, s. 62-63 (afsnittet 'Biologisk og socialt køn').
- Artikel: 'Det ved vi (ikke) om kønsforskelle i hjernen', Christian Gerlach, 7. september 2017, Videnskab.dk
- Deadline-klip med Lone Frank og Nazila Kivi, 21. august 2017: https://www.youtube.com/watch?v=tUV_rY-Uh0c

Lektion 3

Formål med lektionen

- At opnå viden om centrale begreber indenfor mande- og maskulinitetsforskning.
- Diskutere i hvilket omfang maskulinitetsidealer er under forandring.

Fagbegreber og fagligt indhold

- Maskulinitetsforskning, herunder hegemonisk maskulinitet.

Forslag til opgaver

- Se filmene og gennemgå nedenstående spørgsmål evt. i grupper, hvor eleverne har ansvar for at fremlægge indholdet af en film til et par klassekammerater.
 - *Håb og kærlighed i Norddjurs*:
 - Hvilke ord bruger de unge mænd til at beskrive det at være en mand?
 - Hvad fortæller de unge mænd om at få kærester?
 - Hvilke grupper er det, der især flytter fra Grenaa, ifølge de unge mænd?
 - *Livet i Mandeland*:
 - Hvad kendetegner mandelivet i Norddjurs ifølge de unge mænd i filmen?
 - Hvilke idealer for maskulinitet kommer til udtryk i filmen?
- Diskutér i hvilket omfang Raewyn Connells begreb 'hegemonisk maskulinitet' og udtrykket 'stiafhængighed' kommer til udtryk i de to film.
- Diskutér på baggrund af filmene og citaterne af Kenneth Reinicke og Stine Thidemann Faber på side 12, hvorfor det kan være svært for nogle unge mænd i yderområderne at finde kærester.
- Læs *Køn og ligestilling*, s. 70-72:
 - Hvad mener Michael Kimmel med, at mænd er privilegeret som gruppe, men ikke nødvendigvis som individer? Opstil argumenter for og imod Kimmels pointe om, at mænd er privilegeret som gruppe.
 - Ifølge Michael Kimmel ændrer maskulinitetsidealene sig for tiden. Hvordan kan man undersøge denne påstand?

Materiale

- Litteratur: *Køn og ligestilling*, s. 70-72 (afsnittet 'Mande- og maskulinitetsforskning').
- Film: *Håb og kærlighed i Norddjurs*. Se den på [dette link](#).
- Film: *Livet i Mandeland*. Se den på [dette link](#).
- Citater af Kenneth Reinicke og Stine Thidemann Faber på side 12.